HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [צריך תיקון ועי' במהר"מ הגי' אמר לך], ב) תמורה ה: ח. בכורות לא: לב., ג) צ"ל לגבות יעב"ץ, ד) [לקמן נג.], ה) [שם], ו) [צ"ל שתי מדות ל:], ז) [ויקרא כז], ח) בס"א: חלי, ט) עיין מהר"מ, י) ר"מ מ"ז,

◆

רבינו חננאל

לישני רבינא הא ר' יוסי הגלילי כטעמיה. והא דתנן בכור מוכרין אותו תמים חי כו' ואוקמה רב נחמן בזמן הזה אבל בזמן שבית המקדש קיים לית להו לכהנים זכייה בהו לרבנן. ופרקי' הכי לא תימ' כי אמר ר' יוסי מחיים, אלא הכי קאמ' אפי' תימא ר' יוסי הגלילי, ושני מתנות כהונה דמשלחן גבוה קא זכו לפיכך אינו ממונם. וכי קאמר ר' יוסי הגלילי בקדשים קלין שלו כגון זבחי שלמים שלו. **גופה, ומעלה מעל ביי"י, לרבות קדשים קלים שהן ממונו, דברי ר' יוסי הגלילי.** פי' לרבות כל קדשים קלים. בן עזאי אומ' לרבות שלמים. ואמרי' בן עזאי למעוטי מאי. אילימ' למעוטי בכור שאינו ממונו, השתא שלמים שטעונין סמיכה ונסכין ותנופת חזה ושוק אמרת ממוניה הוא, בכור מיבעיא. אמר ר' יוחנן למעוטי מעשר וכדתניא בבכור נאמ' לא תפדה ונמכר הוא, אוקמוה בתחלת תמורה בבעל מום. במעשר נאמ' לא יגאל ואינו נמכר כלל כו'. **רבינא מתני אסיפא** אבא יוסי בן דוסאי אמ' לא אמ' בן עזאי אלא בבכור בלבד למעוטי מאי אילימ' למעוטי שלמים כו'. ואוקמ' ר' יוחנן למעוטי מעשר וכדתניא וכו'. ועלתה בקשיא. **רבא אמ'** מאי שאין בהן מעילה, שאין בהן דין מעילה, ומאי ניהו נכסי הדיוט. ואקשי' עליה וליתני נכסין שלהדיוט, קשיא. **אמ' רבא** שלמים שהזיקו, לדברי ר' יוסי הגלילי, גובה מבשרן ולא מאימוריהן כו'. כיון שאמ' קדשים קלים ממון בעלים הן והמזיקן חייב לשלם הוצרך לומ' כך אם הזיקו הן חייבין. פי' שור שלשלמים שחבל בשור שלחולין בק' כספים חצי הנזק נ' כספים, יכיל למימר ליה המזיק תרי שותפי אנן בהאי תורא, בשרא דידי ותרבא דהקדש. אנא משלימנא לך מן הבשר מנתא דמטי לי לפום חושבנא, ודהקדש מטי לך. או דילמ' מצי אמ' ליה נ' זוזי כולהו מבשרא משתלמנא דהא לא יכילנא לאישתלומי מן האימורין דלגבוה סלקי, שקילנא כל קבל מנתא דמטי להו לאימורין לשלומי מבשרא. ואי לא שוה הב לי בשרא אחרינא דהא את מתכפר באימורין. ואמרי אליבא דמאן אמרה רבא להא שמעתא דשלמים שהזיקו כו', אי אליבא דרבנן פשוטה היא. אי אליבא דר' נתן פשוטה היא. וחלוקתם בפ' שור שנגח את הפרה בסופו, ואני עתיד לפרשו שם ביאר היטב.

רש"י

לישני. רבינא: הא רבי יוסי הגלילי. ורב נחמן דאמר כרבנן: **מתנות כהונה קאמרת.** בכור מעשרים וארבע מתנות כהונה [לקמן קי:] והלכך אוקמה רבינא להא דרב נחמן כר"י הגלילי דאיהו נמי מודה בהא דכל זמן שהבית קיים משולחן גבוה זכו להו כהנים ואפילו מחיים וכי קאמר רבי יוסי הגלילי ממון בעלים הן בשלמים קאמר דבעלים ישראל לא זכו להו מחיים משלחן גבוה והא דתירץ רבינא לרבי יוסי הגלילי בבכור בחוצה לארץ ולא תירץ בשלמים משום דסיפא דברייתא מוכיח דבבכור קמיירי דקתני לא אמר בן עזאי אלא בבכור ובן עזאי מילתיה דרבי יוסי קמפרש ולקמיה מפרש מילתיה: **שלמים שטעונין סמיכה ונסכים.** מנחת נסכים שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש כדמפרש במנחות בפ' ו) כל [המנחות] (דף פט) אבל בכור לא: **בכור מבעיא.** ובבכור בחוצה לארץ קאמר דכיון דלאו להקרבה קאי לא זכו ליה משלחן גבוה דלא חזי לגבוה: **למעוטי מעשר.** בהמה שאע"פ שהוא קרב שלמים כדאמרינן בפ' בתרא דבכורות (דף ס.) אפי' הכי לא הוי מחיים ממון בעלים כשלמים: **בבכור.** תם נאמר אך בכור שור וגו' לא תפדה פדיון הוא דלית ליה דליפוק מקדושת בכור למכור באיטלז ולישקול בליטרא אבל נמכר הוא חי ולוקח יאכלנו בקדושתו כשיומם או אם הבית קיים יקריבנו: **במעשר נאמר לא יגאל.** וגמרינן בבכורות בפ' [חמישי] (דף לב.) האי לא יגאל מלא יגאל דחרמים דכתיב בהן לא ימכר ולא יגאל ז) מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו הלכך אינו נמכר לא חי ולא שחוט כו' אלמא לאו ממון בעלים הוא: **רבא אמר.** מעילה דמתניתין לא תידוק מיניה הא מקדש קדשי אלא ה"ק שאין בהן דין מעילה שאין בהם שום קדושה לשמים דבקדושת שמים שייכא דין מעילה כגון קדשי קדשים: **ומאי ניהו.** כגון נכסים דהדיוט: **גובה.** חצי נזקו מבשרו דנזק שור תם משתלם מגופו: **לא צריכא.** הא דקתני אינו גובה מאימורין הא קמ"ל דאין גובה מבשרו כנגד אימורין כגון שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים אינו גובה אלא חציו ח) דמי בשרו אף על גב דלא הוי מנה שלם ודמי חצי אימורין לא ישתלם מדמי חצי האחר של בשר: **אי אליבא דרבנן.** דפליגי עליה דרבי נתן בפרק שור שנגח את הפרה (לקמן דף נג.) גבי שור שדחף את חבירו לבור ט) [ואמרינן] בתם בעל השור משלם רביע ובעל הבור פטור מפני שזה הפילו ובמועד בעל השור משלם חצי ובעל הבור פטור אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור ואע"פ שבו נמלא הנזק ופשיטא דאינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן: **ואי אליבא דרבי נתן הא אמר כי ליכא לאשתלומי.** מבעל השור משתלם מבעל הבור דאמר בתם בעל השור משלם רביע ובעל הבור שלשה חלקים ובמועד בעל השור משלם מחצה ובעל הבור מחצה והכא נמי אמאי אינו גובה מבשרן כנגד אימוריהן הא הכא נמי תרוייהו אזיק חלק גבוה וחלק הדיוט. וספרים דכתיב בהן אע"ג דאיכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי שבשתא היא דהתם לא מצינו לאוקמי הכי: **הני מילי.** דלא אמרינן כי ליכא לאשתלומי מהאי לישתלם מהאי: **בתרי גופי.** כגון שור ובור: **אבל בחד גופא.** אי לא אשמעינן ר' אבא דאינו גובה מאימוריהן הוה אמינא דמצי א"ל מכל היכא דבעינא משתלמנא: **התם הוא דאמר ליה בעל השור.** ההרוג לבעל הבור: **אנא תוראי בבירך אשכחתיה.** מת הלכך כל הנזק עליו מה דאית לי לאשתלומי מבעל השור משתלימנא אם תם הוא משלם רביע דאפילו הזיקו הוא לבדו לא היה משלם אלא חצי נזק ועכשיו שיש אחר עמו ישלם רביע והשאר משתלימנא מינך:

אבל

גמרא

לישני הא רבי יוסי הגלילי הא רבנן א)(אמר ליה) מתנות כהונה קאמרת שאני מתנות כהונה דכי קא זכו משלחן גבוה קא זכו: גופא [1]ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהם ממונו דברי רבי יוסי הגלילי בן עזאי אומר לרבות את השלמים אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד אמר מר בן עזאי אומר לרבות את השלמים למעוטי מאי אילימא למעוטי בכור השתא ומה שלמים שטעונים [א]סמיכה [ב]ונסכים [ג]ותנופת חזה ושוק אמרת ממון בעלים הוא בכור מבעיא אלא אמר רבי יוחנן למעוטי מעשר כדתניא ב) בבכור נאמר [2]לא תפדה ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט במעשר נאמר [3]לא יגאל [ד]ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום רבינא מתני לה אסיפא אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד למעוטי מאי אילימא למעוטי שלמים השתא ומה בכור שקדוש מרחם ממונו הוא שלמים מבעיא אמר רבי יוחנן למעוטי מעשר כדתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום הא בבכור בלבד קאמר קשיא רבא אמר מאי נכסים שאין בהן מעילה נכסים שאין בהן דין מעילה ומאי נינהו דהדיוט וליתני דהדיוט קשיא אמר רבי אבא [ה]שלמים שהזיקו גובה מבשרן ואינו גובה מאימוריהן פשיטא אימורין לגבוה סלקי לא צריכא [ו]ג)לגובה מבשרן כנגד אימורים אליבא דמאן אי ◉ אליבא דרבנן פשיטא הא אמרי כי ליכא לאשתלומי מהאי לא משתלמא מהאי ואי אליבא דרבי נתן ד)הא אמר כי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי אי בעית אימא רבי נתן איבעית אימא רבנן איבעית אימא רבנן ה"מ בתרי גופי אבל בחד גופא מצי אמר ליה מכל היכא דבעינן משתלמנא איבעית אימא רבי נתן התם הוא ה)דאמר ליה בעל שור לבעל הבור אנא תוראי בבירך אשכחתיה מאי דלית לי לאשתלומי מהיאך משתלימנא מינך

אבל

תוספות

אי אליבא דרבנן. פי' בקונט' אי אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בפ' הפרה (לקמן נג. ושם) גבי שור שדחף חבירו לבור ואמר [בתם] דבעל השור משלם מחצה ובעל הבור פטור אלמא כי ליכא לאשתלומי מבעל השור לא משתלם מבעל הבור ואע"ג שבו נמלא ההיזק ופשיטא דאין גובה מבשרו כנגד אימורין עכ"ל משמע מפירושו שהשור עושה כל ההיזק ובעל הבור אין עושה כלום הלכך שור מועד משלם נזק שלם ותם חצי נזק ולכך לא מצי למידק אלא מתם ולא ממועד וכן פי' בהדיא לקמן בפ' הפרה (שם ד"ה את) וז"ל אבל רבנן בתר מעיקרא אזלי וסברי דבעל השור כוליה הזיקא קעביד הלכך במועד בעל השור משלם נ"ש ובתם משלם חצי נזק י) (ובעל השור) ופלגא מפסיד וקשה לר"י היכי דייק דאין גובה מבשרם כנגד אימוריהן מדלא משתלם מבעל הבור כלום בתם שמפסיד פלגא דהתם משום שהבור לא עשה ההיזק כלל אבל בשלמים שהבשר עשה כמו כן היזק כיון דליכא לאשתלומי מאימורין משתלם מן הבשר דעל כרחך ס"ל השתא שניהם שהזיקו האי כוליה הזיקא עבד והאי כוליה הזיקא עבד כיון דלא אסיק אדעתיה טעמא דתורא בבירך אשכחתיה דאי כל חד וחד פלגא הזיקא עבד למה ישלם בתם לרבי נתן בעל הבור שלשה חלקים דהיינו יותר ממה שהזיקו ובלא טעם אין לנו לומר כדמוכח בהפרה ועוד מנא ליה לגמרא דלרבנן בתם משלם בעל השור מחצה ובעל הבור פטור דלמא בתם בעל השור משלם מחצה ובעל הבור משלם מחצה ורבנן דאמרי ובעל הבור פטור איירי במועד ונראה לר"י דרבנן דאמרי בעל השור חייב ובעל הבור פטור היינו דבעל השור משלם מחצה במועד ובתם רביע ובעל הבור פטור לגמרי שלא חייב הכתוב בור אלא היכא דנפל ממילא דכתיב ונפל שמה שור אבל אם אחרים מפילים אותו בבור פטור בעל הבור והכא ה"פ הא אמרי כי ליכא לאשתלומי מבעל הבור לא משתלם מבעל השור אע"ג דס"ל האי כולא הזיקא עבד והאי כו' ופשיטא דאין גובה מבשרן כנגד אימוריהן ומאי קמ"ל רבי אבא וא"ת מנליה להא דקאמרי רבנן ובעל השור חייב לאו היינו דחייב הכל וי"ל דאי הוו פליגי רבי נתן ורבנן בתשלומי השור הוה להו לפרש ומדלא פירשו ש"מ מודו לרבי נתן בהא ועוד דאם איתא דמחייבי רבנן הכל לבעל השור ה"ל לר' נתן למימר דאין משלם אלא מחצה: **אנא תוראי בבירך אשכחתיה.** ודוקא גבי בור קאמר דמשלם אע"ג דכל חד וחד כולא הזיקא עבד שייך לחלק בין שור לבור מהאי טעמא ומיהו כיון דידע טעם דתוראי בבירך אשכחתיה מצי למסבר נמי דכל חד וחד פלגא דהזיקא עבד כדאמרינן בהפרה (שם) ושם אפרש בע"ה:

אמר

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי' פ"ג מהל' מעשה קרבנות הל' ו סמג עשין קפג:

קכו ב מיי' שם פ"ג הל' ג סמג שם:

קכז ג מיי' פ"ט שם הלכה ו:

קכח ד מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה ה ו סמג עשין ריב ולאוין שדמ:

קכט ה ו מיי' פ"ח מהל' נזקי ממון הלכה ג ג:

◆

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּייָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא
2. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ: במדבר יח יז
3. לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: ויקרא כז לג

◆

גליון הש"ס

גמרא אליבא דרבנן **פשיטא.** עי' לקמן נג ע"ב תוס' ד"ה הא כרבנן וצ"ע:

◆

מוסף רש"י

לרבות את השלמים. קאתי, דודאי הן ממונו, אבל מעשר לא, דאיהו לאו ממונו הוא ולא יכול למוכרו חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום (תמורה ח.). **אלא בבכור בלבד.** שהפקיד כהן בכורו אצל אחר וכפר ונשבע והודה, אבל שלמים לאו ממונו הוא, הואיל וחיילא עלייהו קדושה כל כך שטעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, ומעשר נמי לא הואיל ואינו יכול למוכרו (שם). **בבכור נאמר לא תפדה.** אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה וגו', ומשמע בעלים אין פודין אותו (בכורות לא:) פדיון הוא שאין לו שיכנס הפדיון בקדושה והוא יצא לחולין (תמורה ח.) שאין הבעלים יכולין לפדותו ולנהוג בו מנהג חולין כגון גיזה ועבודה (שם ה:). **ונמכר תם חי.** לאחרים משיבא ליד כהן (בכורות לא:) שאם נפל בו מום יכול למוכרו לכהן בתורת בכור דלהכי כתיב לא תפדה לאשמועינן דבמכירה שרי (תמורה ה: ועי"ש בהגהות הגר"א) ויאכל בקדושה וזו היא הקדושה שלא ישחטנו באיטלז ולא ישקלנו בליטרא (שם ח.). **במעשר נאמר לא יגאל.** והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל (בכורות לא:).